

Dosarul nr. 2ra-1696/23
2-22177188-01-2ra-21122023

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. N. Lupașcu)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. A. Panov, M. Anton, V. Cotorobai)

DECIZIE

19 iunie 2024

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componență:
Președinte, judecător
Judecători

Stela Procopciuc
Diana Stănilă
Oxana Parfeni

examinând recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Mircea Rotari împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii executorul judecătoresc Oleg Romah, Consiliul sătesc Hiliuți și Primăria satului Hiliuți, r-nul Rîșcanicu privire la constatarea încălcării dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, repararea prejudiciului moral și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 28 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, admis apelul declarat de Mircea Rotari și modificată hotărârea din 16 martie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru,

c o n s t a t ă :

La 30 noiembrie 2022, Mircea Rotari, reprezentat de avocatul Oleg Bondarencu a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu executorul judecătoresc Oleg Romah cu privire la constatarea încălcării dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, repararea prejudiciului moral și compensarea cheltuielilor de judecată (f. d. 3-6).

În motivarea cererii de chemare în judecată, reclamantul Mircea Rotari, reprezentat de avocatul Oleg Bondarencu a indicat că prin hotărârea nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 a Judecătoriei Rîșcani, a fost admisă cererea de chemare în judecată depusă de Mircea Rotari împotriva Primăriei satului Hiliuți și Consiliului sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani, Gheorghe Rusu, Igori Tcaci, intervenienți accesorii Consiliul raional Rîșcani și Arhiva Rîșcani cu privire la obligarea eliberării certificatului de proprietate privată.

Au fost obligați Primăria satului Hiliuți și Consiliul sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani de a-i elibera următoarele acte, după cum urmează: certificatul de proprietate privată, aprobat prin ordinul Ministerului Economiei și Comerțului nr. 26 din 19 aprilie 2006, pe numele defunctei Maria Cernei, născută la XXXXX și decedată la XXXXX, care conform, listei persoanelor beneficiază de dreptul la cota valorică din CAP „Sîrguința” în mărime de 1 439 de lei; certificatul de proprietate privată, aprobat prin ordinul Ministerului Economiei și Comerțului nr. 26 din 19 aprilie 2006, pe numele defunctei Elena Diaconu, născută la XXXXX și decedată la XXXXX, care conform listei persoanelor beneficiază de dreptul la cota valorică din CAP „Sîrguința” în mărime de 1 891 de lei; certificatul de proprietate privată, aprobat prin ordinul Ministerului Economiei și Comerțului nr. 56 din 19 aprilie 2006, pe numele defunctei Elena Diaconu, născută la XXXXX și decedată la XXXXX, care conform listei persoanelor beneficiază de dreptul la cota valorică din CAP „Sîrguința” în mărime de 266 674 de lei.

La eliberarea certificatelor de proprietate privată Primăria satului Hiliuți și Consiliul sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani vor ține cont de prevederile Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 93 din 05 februarie 2009 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la transformarea cotelor-părți din proprietatea comună în fracție sau procente.

Reclamantul a precizat că hotărârea din 05 noiembrie 2012 a Judecătoriei Rîșcani a devenit irevocabilă prin neatacare, iar la 05 ianuarie 2013, Judecătoria Rîșcani i-a eliberat titlu executoriu emis în temeiul hotărârii menționate.

Ca urmare a constatării refuzului Primăriei satului Hiliuți și Consiliului sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani de a executa hotărârea în mod benevol, la 04 decembrie 2014, a fost transmis titlu executoriu eliberat în temeiul hotărârii nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 a Judecătoriei Rîșcani, executorului judecătoresc Oleg Romah, spre executare silită.

Prin încheierea executorului judecătoresc Oleg Romah nr. 091-1112 din 04 decembrie 2014, s-a dispus intentarea procedurii de executare și stabilirea termenului de executare.

Din momentul intentării procedurii de executare și până la moment (04 decembrie 2014 – 01 decembrie 2022), hotărârea nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 a Judecătoriei Rîșcani nu a fost executată nici măcar parțial, în pofida derulării pentru toată perioada respectivă a diferitor procedee de executare silită, nenumăratelor angajamente asumate oficial de către debitori în vederea executării hotărârii și garantării prin lege a dreptului lui la executarea hotărârii judecătorești adoptate în favoarea sa.

A considerat că este evidentă încălcarea gravă a dreptului său la executare în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, manifestată prin omisiunea, pasivitatea și/sau incapacitatea statului pentru o perioadă extrem de excesivă de a obține executarea hotărârii judecătorești, chiar în pofida dispunerii de către executorul judecătoresc a întregului complex de instrumente legale exhaustive în acest sens.

Din circumstanțele concrete ale cazului rezultă că debitori ai obligației de a executa hotărârea judecătorească în folosul lui sunt două autorități ale administrației

publice locale sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani, cea administrativă și cea deliberativă, care dispun de toate pârghiile necesare în vederea executării hotărârii judecătorești și responsabilitatea pentru inacțiunea cărora o poartă statul conform prevederilor art. 2 alin. (4) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011.

A remarcat că urmare a neexecutării hotărârii judecătorești, timp de 10 ani, dânsul se află în imposibilitate de a se valorifica dreptul său de proprietate ce rezultă din cotele valorice ce i-au fost atribuite prin hotărârea nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 a Judecătoriei Rîșcani.

Reclamantul evaluează prejudiciul moral cauzat în urma încălcării continue a dreptului său la executare în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, la suma de 200 000 de lei, ceea ce reprezintă o compensație echitabilă și proporțională a disconfortului moral și frustrărilor suportate pentru perioada de 10 ani.

În drept, reclamantul Mircea Rotari și-a întemeiat pretențiile în temeiul dispozițiilor din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, art. 5-7, 33¹, 75, 81, 85, 166-167 din Codul de procedură civilă.

Reclamantul a solicitat constatarea încălcării dreptului la executare în termen rezonabil a hotărârii nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 a Judecătoriei Rîșcani, repararea prejudiciului moral în mărime de 200 000 de lei și compensarea cheltuielilor de judecată.

Prin încheierea protocolară din 31 ianuarie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, au fost atrași în proces în calitate de intervenienți accesorii Consiliul sătesc Hiliuți și Primarul satului Hiliuți, r-nul Rîșcani (f. d. 64).

Prin hotărârea din 16 martie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost admisă parțial cererea de chemare în judecată depusă de Mircea Rotari.

S-a constatat faptul încălcării dreptului lui Mircea Rotari la executarea în termen rezonabil a hotărârii nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 a Judecătoriei Rîșcani.

S-a încasat de la bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Mircea Rotari suma de 20 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral și cheltuielile de asistență juridică în mărime de 5 000 de lei.

În rest, pretențiile au fost respinse ca neîntemeiate (f. d. 114, 122-134).

Prin decizia din 28 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, admis apelul declarat de Mircea Rotari și modificată hotărârea din 16 martie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, prin majorarea cuantumului prejudiciului moral încasat de la suma de 20 000 de lei la suma de 100 000 de lei (f. d. 178, 179-184).

La 11 decembrie 2023, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat recurs împotriva deciziei din 28 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii instanței de fond, în partea admiterii parțiale a cererii de chemare în judecată depusă de Mircea Rotari, cu emiterea unei noi hotărâri în această parte, prin care acțiunea

să fie respinsă ca neîntemeiată sau casarea integrală a deciziei instanței de apel, cu menținerea hotărârii instanței de fond (f. d. 193-199).

În motivarea recursului, recurentul Ministerul Justiției al Republicii Moldova a indicat că instanța de fond și instanța de apel au emis hotărâri contrare jurisprudenței CtEDO privind aplicarea art. 6, contrare interpretării Legii nr. 87/2011 dată de către jurisprudența Curții Supreme de Justiție, și anume, a sensului de termen rezonabil, constatând încălcarea dreptului la executarea hotărârii judecătorești în termen rezonabil prin efectuarea unui calcul matematico-calendaristic, fără a aprecia rezonabilitatea duratei procedurii de executare prin prisma criteriilor: complexitatea procedurii de executare, comportamentul reclamantului/creditorului și a autorităților responsabile de executare, miza pentru reclamant, a circumstanțelor de fapt ale cauzei.

A remarcat că hotărârile instanțelor inferioare au fost adoptate cu aprecierea arbitrară a probelor, a raportului motivat cu anexe și explicațiilor Ministerului Justiției al Republicii Moldova și ale intervenienților accesorii executorul judecătoresc și Primăria sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani.

Instanța de apel a pronunțat o decizie arbitrară în partea reparării prejudiciului moral, fără a lua în considerare criteriile rezonabilității procedurii prevăzute de art. 2 alin. (6) din Legea nr. 87/2011, suma dispusă spre încasare fiind exagerată raportat la jurisprudența uniformă a Curții Supreme de Justiție în cauze similare.

Recurentul a evidențiat că complexitatea cauzei supuse controlului derivă din natura documentului executoriu, care necesită aplicarea legii speciale - Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28 decembrie 2006 (art. 39 alin. (1) lit. p)), Legea contenciosului administrativ din nr. 793 din 10 februarie 2000, publicată în Monitorul Oficial la 18 mai 2000, versiune în vigoare din 21 decembrie 2010 în baza modificărilor prin HCC29 din 21 decembrie 2010, MO14/07.01.11 art. 1 (art 30 alin. (1), 31, 32 alin. (1), alin. (2)), precum și a legii cadru - Codul de executare (art. 10, 11 lit. a), b), 12 alin. (1), 44 ș. a.).

La aprecierea rezonabilității duratei procedurii de executare, prin prisma mizei (interesului) pentru intimat, instanța urma a lua în considerare circumstanța precum că în cadrul procedurii de executare, Mircea Rotari prin depunerea cererii de schimbare a modului de executare a hotărârii ce a constat în solicitarea încasării sumelor în mărime de 1 439 de lei, 266 674 de lei și 1 881 de lei, a confirmat că de fapt interesul acestuia este străin de obiectul titlului executoriu.

Instanțele de judecată ierarhic inferioare au omis a se expune asupra comportamentului reclamantului/creditorului.

Cu privire la comportamentul debitorilor, instanțele de judecată ierarhic inferioare urmau a lua în considerare faptul că debitorii au executat hotărârea în partea cerințelor privind eliberarea certificatelor de proprietate privată pe numele defunctelor Elena Diaconu și Maria Cernei, or conform comunicatului din 19 februarie 2015 (număr de ieșire 189) Primăria sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani a expediat în adresa executorului judecătoresc copiile certificatelor de proprietate privată a Elenei Diaconu din 04 mai 2012 cu numărul de înregistrare 440 și a Mariei Cernei din 04 mai 2012 cu numărul de înregistrare 441.

Instanțele de judecată ierarhic inferioare au dat o apreciere vădit nerezonabilă probelor, și anume, raportului motivat prezentat de executorul judecătoresc, în care se indică că debitorii au executat parțial, în mod benevol hotărârea judecătorească, prin eliberarea la 04 mai 2012 a certificatelor de proprietate privată a Elenei Diaconu cu nr. de înregistrare 440 și a Mariei Cernei cu numărul de înregistrare 441, concluzionând eronat că a fost încălcat dreptul la executare în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, exprimat prin neexecutarea în continuare a acesteia.

Totodată, conform raportului certificatul de proprietate privată, aprobat prin ordinul Ministerului Economiei și Comerțului nr. 26 din 19 aprilie 2006, pe numele defunctei Elena Diaconu, născută la XXXXX și decedată la XXXXX, care conform listei persoanelor beneficiază de dreptul la cota valorică din CAP „Sîrguința” în mărime de 266 674 de lei, lipsește și din acest motiv este imposibil de a executa integral cerințele documentului executoriu cu nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 emis de Judecătoria Rîșcani.

Instanța de apel nu a motivat suficient decizia privind stabilirea cuantumului prejudiciului moral, or suma de 100 000 de lei este excesivă și disproporțională principiilor compensării echitabile și rezonabile a prejudiciului moral, nefiind stabilite suferințele morale de o asemenea intensitate, precum și la stabilirea cuantumului despăgubirilor se impune necesitatea ca partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit, să aibă efect compensatoriu și nu trebuie să constituie venituri nejustificative.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) CPC, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Din materialele dosarului rezultă că copia deciziei motivate din 28 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău a fost expediată la 08 decembrie 2023, la adresa electronică a recurentului, fapt ce se confirmă prin extrasul din poșta electronică anexat la actele cauzei (f. d. 187).

Astfel, se constată că recurentul s-a conformat prevederilor legale și a declarat recursul la 11 decembrie 2023, în termenul legal.

La 30 ianuarie 2024, în adresa lui Mircea Rotari, avocatului Oleg Bondarenco, Primăriei sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani, Consiliului sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani și executorului judecătoresc Oleg Romah a fost expediată copia recursului declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire anexată la materialele dosarului (f. d. 204).

La 11 martie 2024, prin intermediul oficiului poștal, Primăria sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani și Consiliul sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani au depus referință, menționând că susțin cererea de recurs depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova (f. d. 214-217, 222).

La 22 martie 2024, prin intermediul poștei electronice, Mircea Rotari, reprezentat de avocatul Oleg Bondarenco, a depus referință, solicitând declararea recursului depus de Ministerul Justiției al Republicii Moldova ca fiind inadmisibil (f. d. 223-226).

La 28 martie 2024, prin intermediul oficiului poștal, Mircea Rotari a depus referință, solicitând declararea recursului depus de Ministerul Justiției al Republicii Moldova ca fiind inadmisibil (f. d. 223-226).

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră oportun de a învedera că, prin Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, în vigoare 18 august 2023, cu excepția art. IV, V pct. 1-9 și 11-16 și art. VII – 01 septembrie 2023, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 318-321 art. 570 din 18 august 2023, au fost introduse modificări în Codul de procedură civilă, inclusiv la capitolul XXXVIII – Recursul, secțiunea a 2-a, recursul împotriva actelor de dispoziție ale curților de apel.

În această consecvență, se deduce că admisibilitatea recursului depus de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva deciziei din 28 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, va fi examinată prin prisma temeiurilor stipulate în redacția art. 432 din Codul de procedură civilă, în vigoare de la 01 septembrie 2023.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție notează că procedura admisibilității constă în verificarea faptului dacă motivele invocate în recurs se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 din Codul de procedură civilă (în redacția Legii nr. 246 din 31 iulie 2023, în vigoare de la 01 septembrie 2023).

În conformitate cu prevederile art. 432 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, recursul este admis dacă:

- a) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție;
- b) prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție;
- c) a fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv sau a fost respins ca fiind tardiv un apel depus în termen;
- d) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces;
- e) hotărârea sau decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor;
- f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

Temeiurile menționate la alin. (1) lit. d)-f) pot fi invocate în recurs doar dacă au fost invocate în apel sau dacă încălcarea a avut loc în instanța de apel.

Examinând admisibilitatea recursului, fără prezența participanților la proces, în acord cu procedura specificată la art. 440 din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, este admisibil.

În conformitate cu art. 440 alin. (3) din Codul de procedură civilă (în redacția Legii nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative, în vigoare de la 01 septembrie 2023), dacă este considerat admisibil, completul examinează recursul în fond.

Studiind materialele dosarului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul urmează a fi admis, cu casarea deciziei instanței de apel și menținerea hotărârii primei instanțe, din considerentele ce urmează.

Potrivit art. 445 alin. (1) lit. e) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze decizia instanței de apel și să mențină hotărârea primei instanțe.

După cum denotă actele cauzei, Mircea Rotari, reprezentat de avocatul Oleg Bondarenco, înaintând acțiunea împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu executorul judecătoresc Oleg Romah, a solicitat constatarea încălcării dreptului la executare în termen rezonabil a hotărârii nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 a Judecătoriei Rîșcani, repararea prejudiciului moral în mărime de 200 000 de lei și compensarea cheltuielilor de judecată (f. d. 3-6).

Prin încheierea protocolară din 31 ianuarie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, au fost atrași în proces în calitate de intervenienți accesorii Consiliul sătesc Hiliuți și Primarul sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani (f. d. 64).

Fiind investită cu judecarea fondului litigiului, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, prin hotărârea din 16 martie 2023, a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Mircea Rotari, a constatat faptul încălcării dreptului lui Mircea Rotari la executarea în termen rezonabil a hotărârii nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 a Judecătoriei Rîșcani, fiind încasat de la bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Mircea Rotari suma de 20 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral și cheltuielile de asistență juridică în mărime de 5 000 de lei. În rest, pretențiile au fost respinse ca neîntemeiate (f. d. 114, 122-134).

Judecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 28 septembrie 2023, a respins apelul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, a admis apelul declarat de Mircea Rotari și a modificat hotărârea din 16 martie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, prin majorarea cuantumului prejudiciului moral încasat de la suma de 20 000 de lei la suma de 100 000 de lei (f. d. 178, 179-184).

La adoptarea unei asemenea soluții, instanța de apel a reținut că instanța de fond corect a stabilit starea de fapt, a identificat și aplicat cadrul legal litigiului dedus judecății și a constatat existența criteriilor ce impun survenirea răspunderii statului pentru încălcarea termenului rezonabil de executare a hotărârii Judecătoriei Rîșcani nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012.

Instanța de apel a constatat că autoritatea publică locală nu a întreprins toate măsurile necesare asigurării executării hotărârii judecătorești irevocabile, iar în circumstanțele descrise, se impune implicit răspunderea statului pentru lezarea drepturilor și libertăților fundamentale ale lui Mircea Rotari la un proces echitabil derulat într-un termen rezonabil.

Drept urmare, Mircea Rotari poate pretinde recunoașterea încălcării dreptului său la executarea în termen rezonabil a hotărârii Judecătoriei Rîșcani nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012.

Astfel, instanța de apel a stabilit că suma de 20 000 de lei dispusă spre încasare reprezintă o sumă insuficientă, care nu acoperă integral prejudiciul moral cauzat reclamantului, aceasta urmând a fi majorată până la suma de 100 000 de lei, care este în măsură de a atenua suferințele psihice și fizice cauzate, fiind echitabilă și suficientă pentru prejudiciul suferit.

La acest compartiment, instanța de apel a conchis că suma de 100 000 de lei ar fi un quantum rezonabil și echitabil, acordând o despăgubire utilă și suficientă, compensatoare pagubelor de ordin moral cauzat persoanei vizate, această despăgubire corespunzând și criteriilor de despăgubire stabilite de CtEDO prin jurisprudența sa, iar suma cerută de reclamant de 200 000 de lei fiind una exagerată și excesivă, care încalcă principiul general al echității și ar constitui un venit nejustificat.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție, analizând materialele anexate la dosar, în coraport cu legislația ce guvernează raportul litigios, constată că instanța de apel a apreciat greșit circumstanțele importante pentru justa soluționare a cauzei, pe când prima instanță, întemeiat, pronunțându-se asupra aspectelor importante, având la bază cadrul legal aplicabil în speță, a ajuns la concluzia temeiniciei parțiale a cererii de chemare în judecată depusă de Mircea Rotari, dispunând spre încasare de la bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Mircea Rotari suma de 20 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral și cheltuielile de asistență juridică în mărime de 5 000 de lei.

Conform art. 2 alin. (1), (2) și (3) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă.

Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului (denumită în continuare reclamant).

Prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se repară indiferent de vinovăția instanței de judecată, a organului de urmărire penală, a organului responsabil de executarea hotărârilor judecătorești sau a instituției de stat debitoare.

În acord cu art. 4 alin. (1) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011, sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine Ministerului Justiției, iar sarcina de a

dovedi suportarea prejudiciului material cauzat prin această încălcare și suportarea costurilor și cheltuielilor de judecată îi revine reclamantului.

Articolul 5 alin. (1) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011, stabilește că în urma constatării faptului că a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, instanța de judecată decide asupra acordării unei satisfacții echitabile de la bugetul de stat în contul reparării prejudiciului moral, material, precum și a costurilor și a cheltuielilor de judecată.

Din materialele dosarului rezultă că prin hotărârea nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 a Judecătoriei Rîșcani, care a devenit irevocabilă prin neatacare, a fost admisă cererea de chemare în judecată depusă de Mircea Rotari împotriva Primăriei satului Hiliuți și Consiliului sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani, Gheorghe Rusu, Igori Tcaci, intervenienți accesorii Consiliul raional Rîșcani și Arhiva Rîșcani cu privire la obligarea eliberării certificatului de proprietate privată.

Au fost obligați Primăria sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani și Consiliul sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani de a-i elibera lui Mircea Rotari:

- certificatul de proprietate privată, aprobat prin ordinul Ministerului Economiei și Comerțului nr. 26 din 19 aprilie 2006, pe numele defunctei Maria Cernei, născută la XXXXX și decedată la XXXXX, care conform listei persoanelor beneficiază de dreptul la cota valorică din CAP „Sîrguința” în mărime de 1 439 de lei;

- certificatul de proprietate privată, aprobat prin ordinul Ministerului Economiei și Comerțului nr. 26 din 19 aprilie 2006, pe numele defunctei Elena Diaconu, născută la XXXXX și decedată la XXXXX, care conform listei persoanelor beneficiază de dreptul la cota valorică din CAP „Sîrguința” în mărime de 1 891 de lei;

- certificatul de proprietate privată, aprobat prin ordinul Ministerului Economiei și Comerțului nr. 56 din 19 aprilie 2006, pe numele defunctei Elena Diaconu, născută la XXXXX și decedată la XXXXX, care conform listei persoanelor beneficiază de dreptul la cota valorică din CAP „Sîrguința” în mărime de 266 674 de lei.

La eliberarea certificatelor de proprietate privată Primăria sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani și Consiliul sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani vor ține cont de prevederile Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 93 din 05 februarie 2009 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la transformarea cotelor-părți din proprietatea comună în fracție sau procente (f. d. 8-11).

La 04 decembrie 2014, prin încheierea executorului judecătoresc Oleg Romah, a fost intentată procedura de executare în baza documentului executoriu nr. 3-15 emis de Judecătoria Rîșcani la 05 noiembrie 2012 (f. d. 13-14).

Din conținutul raportului motivat întocmit de executorul judecătoresc Oleg Romah privind executarea documentului executoriu nr. 3-15 din 05 noiembrie 2012 emis de Judecătoria Rîșcani, rezultă că, urmare a recepționării încheierilor procedurii de executare, prin scrisoarea nr. 189 din 19 februarie 2015, Primăria sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani și Consiliul sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani au expediat în adresa

executorului judecătoresc Oleg Romah copiile certificatelor de proprietate privată a Elenei Diaconu și a Mariei Cernei (f. d. 26-27).

Primăria sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani și Consiliul sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani au expediat în adresa executorului judecătoresc certificatul de proprietate privată nr. 440 cu data înregistrării 04 mai 2012 pe numele Elenei Diaconu ce confirmă dreptul de proprietate privată asupra cotei-părți valorice în suma de 1 739 de lei; certificatul de proprietate privată nr. 441 cu data înregistrării 04 mai 2012 pe numele Mariei Cernei ce confirmă dreptul la proprietate privată asupra cotei-părți valorice în suma de 1 323 de lei.

La 11 martie 2015, executorul judecătoresc Oleg Romah a comunicat debitorilor despre faptul că certificatele prezentate nu coincid cu cerințele documentului executoriu, și anume, nu coincid sumele indicate în certificate cu cele indicate în documentul executoriu și lipsește certificatul pe numele Elenei Diaconu cu suma de 266 674 de lei. Totodată, a indicat că certificatele urmează să coincidă cu certificatele aprobate prin ordinul Ministerului Economiei și Comerțului nr. 26 din 19 aprilie 2006.

Potrivit raportului executorului judecătoresc Oleg Romah și actelor prezentate, prin înștiințarea din 26 martie 2015, executorul judecătoresc a propus Primăriei sat. Hiliuți și Consiliului sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani să execute corect, integral și în termeni restrânși cerințele documentului executoriu nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012, în caz contrar, persoanele responsabile de executarea hotărârii instanței de judecată vor fi atrase la răspundere atât contravențională, cât și penală.

Prin certificatul nr. 355 din 03 aprilie 2015 expediat în adresa executorului judecătoresc, Primăria sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani și Consiliul sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani au indicat precum că într-adevăr suma de 266 674 de lei pe numele Elenei Diaconu, în registrele de privatizate, nu se regăsește.

La fel, executorului judecătoresc Oleg Romah i-au fost prezentate certificatul de proprietate privată nr. 353, data înregistrării 03 aprilie 2015, ce confirmă dreptul de proprietate privată al Elenei Diaconu asupra cotei-părți valorice în suma de 1 739 de lei, atribuită în CAP „Sîrguința” și certificatul de proprietate privată nr. 354, data înregistrării 03 aprilie 2015, ce confirmă dreptul de proprietate privată al Mariei Cernei asupra cotei-părți valorice în suma de 1 323 de lei, atribuită în CAP „Sîrguința”.

Prin înștiințările expediate în mod repetat, executorul judecătoresc a propus debitorilor să execute cerințele documentului executoriu nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012.

Astfel, pentru data de 02 iulie 2020, ora 10:00, a fost numită executarea silită a documentului executoriu nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 emis de Judecătoria Rîșcani și prin procesul-verbal din 02 iulie 2020 întocmit de către executorul judecătoresc în prezența creditorului urmăritor Mircea Rotari și a Primarului satului Hiliuți, Alexandru Sandu, s-a stabilit faptul că Primăria sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani nu a eliberat toate certificatele, iar cele eliberate nu coincid cu cerințele prevăzute de Hotărârea Guvernului nr. 93 din 05 februarie 2009 cu privire la aprobarea

Regulamentului cu privire la transformarea cotelor-părți din proprietatea comună în fracție sau procente.

Totodată, Primăria sat. Hiliuți, r-nul Rîșcani s-a obligat ca la ședința consiliului sătesc care va avea loc în luna august 2020, va fi formată o comisie pentru inventarierea bunurilor și stabilirea cotelor-părți pentru a elibera certificatele.

Potrivit deciziei Consiliului sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani nr. 3.11 din 29 septembrie 2020 cu privire la constituirea Comisiei de transformare a cotelor-părți valorice a Cooperativei agricole de producere „Sîrguința” din proprietate comună în fracție sau procente, s-a decis:

1. A fi discutată chestiunea dată la una din ședințele următoare.
2. A fi invitați la ședință persoanele cointeresate.
3. Controlul asupra executării prezentei decizii se pune în sarcina Primarului.

Prin înștiințarea din 12 ianuarie 2021, executorul judecătoresc a propus Primăriei sat. Hiliuți și Consiliului sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani în termen de 15 zile să execute cerințele documentului executoriu nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 emis de Judecătoria Rîșcani, precum și decizia nr. 3.11 din 29 septembrie 2020 emisă de Consiliul sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani.

Prin procesul-verbal din 29 iunie 2022 întocmit de către executorul judecătoresc în prezența creditorului și a secretarului Consiliului sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani, Rodica Panțîr s-a constatat faptul că Primăria sat. Hiliuți și Consiliul sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcanu nu a executat integral cerințele documentului executoriu susmenționat, motivând că Consiliul sătesc nu formează comisia pentru inventarierea bunurilor și stabilirea cotelor-părți pentru a elibera certificatele.

Sintetizând cele reliefate supra, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că, la caz, neexecutarea hotărârii din 05 noiembrie 2012 a Judecătoriei Rîșcani revine autorității publice locale - Primăria sat. Hiliuți și Consiliul sătesc Hiliuți, r-nul Rîșcani, care nu au întreprins toate măsurile necesare în vederea asigurării executării integrale a hotărârii judecătorești irevocabile, ca urmare, reclamantul nu a beneficiat de succesul obținut în urma examinării litigiului, fapt ce denotă că hotărârea adoptată în favoarea ultimului, a rămas neexecutată o perioadă considerabilă de timp.

Conform art. 6 paragraful 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului protejează dreptul la un proces echitabil și soluționarea cauzei într-un termen rezonabil, în materie civilă și penală.

Acest drept ar rămâne iluzoriu dacă nu ar include și faza de executare a hotărârilor judecătorești definitive. Însă, Convenția are în vedere drepturi efective, concrete, dar nu iluzorii, așa cum a stabilit Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg în jurisprudența sa, începând cu cauza Artico vs. Italia.

Or, statul și instituțiile publice, reprezentând autoritatea publică au îndatorirea de a respecta principiul legalității și de a executa de bunăvoie hotărârea judecătorească, într-un termen rezonabil de soluționare prevăzut de art. 6 din Convenție.

Întârzierea în executarea unei hotărâri judecătorești, imputabilă autorităților care nu furnizează o justificare valabilă în acest sens, aduce atingere și dreptului

creditorului la respectarea bunurilor sale, drept protejat de art. 1 din Protocolul nr. 1 al Convenției.

În circumstanțele stabilite, ținând cont de faptul că hotărârea irevocabilă pronunțată în favoarea reclamantului nu este executată integral, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră corectă concluzia primei instanțe prin care a fost constatat faptul încălcării dreptului reclamantului Mircea Rotari la executarea în termen rezonabil a hotărârii nr. 3-15/12 din 05 noiembrie 2012 a Judecătorei Rîșcani, pentru perioada 04 decembrie 2014 – 30 noiembrie 2022, calculată din momentul intentării procedurii de executare și până la data sesizării instanței de judecată.

În același timp, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție apreciază ca fiind întemeiată și concluzia primei instanțe privind încasarea de la bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Mircea Rotari a sumei de 20 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral, sumă care constituie o satisfacție echitabilă a despăgubirilor și ar atinge scopul și finalitatea prevăzută de lege.

Totodată, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție relevă că, la aprecierea prejudiciului moral, se ia obligatoriu în considerație principiul general al echității și că suma nu trebuie să fie vădit disproporțională cu sumele acordate de Curtea Europeană în spețele similare. Sarcina probării prejudiciului moral nu poate fi pusă pe seama reclamantului și se apreciază individual pentru fiecare caz, luându-se în considerație argumentele ambelor părți în proces.

La fel, în hotărârea CtEDO din 10 noiembrie 2004, în cauza Ernestina Zullo vs Italia, Curtea a menționat că mărimea daunei morale va fi stabilită în funcție și de nivelul de viață în statul respectiv.

În raport cu aceste constatări este greșită poziția instanței de apel în sensul modificării hotărârii din 16 martie 2023 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, prin majorarea cuantumului prejudiciului moral încasat de la suma de 20 000 de lei la suma de 100 000 de lei.

În acest aspect, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că suma de 100 000 de lei, încasată de instanța de apel cu titlu de prejudiciu moral, este una excesivă și disproporțională în raport cu criteriile reținute și principiul echității.

În conformitate cu dispozițiile art. 94 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească obligă partea care a pierdut procesul să plătească, la cerere, părții care a avut câștig de cauză cheltuielile de judecată. Dacă acțiunea reclamantului a fost admisă parțial, acestuia i se compensează cheltuielile de judecată proporțional părții admise din pretenții, iar pârâtului – proporțional părții respinse din pretențiile reclamantului.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție notează că în cadrul procesului civil, interesele lui Mircea Rotari au fost reprezentate de avocatul Oleg Bondarencu, împuternicit în baza mandatului seria MA nr. 1630809 din 25 noiembrie 2022 (f. d. 2), care a întocmit și a depus cererea de chemare în judecată, a participat în ședințele de judecată fixate, iar pentru serviciile prestate de acest

avocat, reclamantul a achitat suma de 5 000 de lei, circumstanță ce se confirmă prin ordinul de plată seria PL nr. 053735 din 25 noiembrie 2022 (f. d. 104).

Drept urmare, având la bază criteriile de stabilire a cheltuielilor de asistență juridică, luând în considerație complexitatea medie a cauzei, volumul de muncă depus de avocat, prima instanță just a încasat de la bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Mircea Rotari cheltuielile de asistență juridică în mărime de 5 000 de lei, quantum pe care instanța l-a apreciat ca fiind real, necesar și rezonabil.

Din considerentele menționate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră recursul întemeiat, care urmează a fi admis cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și menținerea hotărârii primei instanțe.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. f), art. 445 alin. (3) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Se casează integral decizia din 28 septembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău și se menține hotărârea din 16 martie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Mircea Rotari împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii executorul judecătoresc Oleg Romah, Consiliul sătesc Hiliuți și Primăria satului Hiliuți, r-nul Rîșcani cu privire la constatarea încălcării dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, repararea prejudiciului moral și compensarea cheltuielilor de judecată.

Decizia este irevocabilă.

Președinte, judecător

Stela Procopciuc

Judecători

Diana Stănilă

Oxana Parfeni